

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 821.16(477):316.7:008

DOI 10.32461/2226-3209.2.2025.338808`

Цитування:

Марченко В. В., Ховпун О. С., Степаненко Л. М. Сучасний український ретродетектив як засіб формування історичної ідентичності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 3–9.

Marchenko V., Khovpun O., Stepanenko L. (2025). Contemporary Ukrainian Retro-Detective as a Means of Forming Historical Identity. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal, 2, 3–9 [in Ukrainian].

Марченко Валерій Віталійович,

кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України,
ректор Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-7592-5740>
v.marchenko@dakkkim.edu.ua

Ховпун Олексій Сергійович,

доктор юридичних наук, доцент,
проректор з міжнародної
та науково-педагогічної роботи
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-5753-966X>
Khovpun3322@gmail.com

Степаненко Людмила Михайлівна,

доктор педагогічних наук, доцент,
перший проректор
з науково-педагогічної роботи
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
заслужений працівник культури України
<https://orcid.org/0000-0002-5508-237>
stepanenkolm@gmail.com

**СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РЕТРОДЕТЕКТИВ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Мета роботи – визначити, як сучасні українські літературні твори в жанрі ретродетективу можуть впливати на формування історичної національної ідентичності. **Методологія роботи** – історичний та компаративний методи; культур-герменевтичний підхід, що дозволяє зробити культурологічні узагальнення літературного матеріалу. **Наукова новизна** роботи полягає в аналізі ключових періодів та проблем, опис яких з'являється в сучасних українських ретродетективах у контексті формування історичної ідентичності. **Висновки.** Ретродетектив можна розглядати як один із жанрів, максимально придатних до ненав'язливого формування історичної ідентичності читача шляхом створення емоційно виразної та історично адекватної картини минулого України. Окрім власне кримінальної фабули, у цьому жанрі тією чи іншою мірою наявні реальні події та особи. Зображено, а інколи й глибоко проаналізовано загальну атмосферу, проблеми та суперечності певного періоду, можуть бути проведені паралелі із сучасністю. Нерідко в центрі уваги авторів опиняється історія конкретного міста чи місцевості. Перспективною темою є зображення політичного життя української діаспори та політичних організацій в екзилі. Велике просвітницьке та виховне значення може мати висвітлення доль яскравих історичних особистостей, зокрема недостатньо або однобічно схарактеризованих в історичних працях. З урахуванням затребуваності жанру можна очікувати розширення хронологічних, географічних та сюжетних меж ретродетективів. Оскільки жанр перебуває на піку свого розквіту, цей процес заслуговує на подальше вивчення.

Ключові слова: історична ідентичність, російсько-українська війна, ретродетектив, українська література.

Marchenko Valerii, Candidate of Art History, Professor, Honoured Artist of Ukraine, Rector of the National Academy of Culture and Arts Management; *Khovpun Oleksiy*, Doctor of Law, Associate Professor, Vice-Rector for International and Scientific and Pedagogical Work, National Academy of Culture and Arts Management; *Stepanenko Lyudmila*, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Honoured Worker of Culture of Ukraine, First Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work, National Academy of Culture and Arts Management

Contemporary Ukrainian Retro-Detective as a Means of Forming Historical Identity

The purpose of the article is to determine how modern Ukrainian literary works in the retro-detective genre can influence the formation of historical national identity. **The research methodology.** The authors used historical and comparative methods, the cultural-hermeneutic approach that allows for cultural generalisations of the literary material. **The scientific novelty** of the work lies in analysing key periods and problems, the description of which appears in modern Ukrainian retro-detectives in the context of the formation of historical identity. **Conclusions.** Retro-detective is one of the genres most suitable for unobtrusively forming the reader's historical identity by creating an emotionally expressive and historically adequate picture of Ukraine's past. In addition to the actual criminal plot, the novels of this genre to one degree or another contain depictions of real events and individuals. The general atmosphere, problems, and contradictions of a certain period are depicted, and sometimes deeply analysed, and parallels with the present day may be drawn. Often, the authors focus on the history of a particular city or area. A promising topic is the depiction of the political life of Ukrainian diaspora and political organisations in exile. The coverage of the fates of prominent historical figures, including those insufficiently or one-sidedly characterised in historical works, can have great educational and educational significance. Given the demand for the genre, we can expect an expansion of the chronological, geographical, and plot framework of retro-detectives. Since the genre is at the peak of its heyday, this process deserves further study.

Keywords: historical identity, Russian-Ukrainian war, retro-detective, historical fiction, Ukrainian literature.

Актуальність теми дослідження. Формування та постійне підтвердження історичної ідентичності є обов'язковим для існування будь-якої незалежної держави. Це завдання висувається на перший план у тих випадках, коли йдеться про етнос з колоніальним минулим, або ж про той, який перебуває в ситуації відстоювання власного автономного буття від ворожого тиску. Обидва варіанти є релевантними для сучасної України, яка на теперішній момент перебуває в стані широкої війни. А отже, проблеми ідентичності залишаються одними з ключових для діячів культури – як теоретиків, так і практиків.

Одним з найбільш дієвих засобів формування ідентичності, зокрема історичної, є мистецтво. Усвідомлення людиною власної ідентичності включає в себе як раціональне знання, так й емоційне переживання. Тому, з одного боку, конче потрібні конкретні правдиві знання про минуле: про етнічну та національну спадщину, про особливості ментальності, про проблеми та досягнення предків і попередників, про досвід історичних помилок та про ті успіхи та позитивні традиції, на які варто спиратися, будуючи майбутнє. З іншого боку, осмислення історії повинно мати емоційну складову, інакше воно залишиться лише сферою професійної діяльності спеціалістів-науковців. Тому велике значення для формування та ствердження ідентичності мають художні твори, які репрезентують надбання етносу нації в яскравій, естетичній формі. Це може мати місце в будь-якому виді мистецтва, зокрема, у теперішній момент дуже виразними є

національні мотиви в кінематографі та музиці. Велике значення мають народні мистецтва та ремесла, такі як вишивка, причому традиційність у них поєднується з інноваційністю, оскільки метою є не занурення в минуле, а творчий розвиток традицій сучасною динамічною нацією в умовах складного, нестабільного світу.

Література є видом мистецтва, який найбільш повно поєднує раціональну та емоційну складові. А отже, вона має особливий потенціал для впливу на відчуття ідентичності реципієнтів. Прикметно, що нова українська література розкривала відповідну проблематику, починаючи з виникнення історичного жанру в XIX ст. У наш час помітним явищем стає вже не просто історичний роман, а така «гібридна» форма, як історичний детектив та ретродетектив (вони мають певні відмінності, але надалі ми розглядаємо їх разом). Сьогодні він є одним з найпопулярніших жанрів як за кордоном, так і в Україні. У різних країнах його ідейні підтексти можуть варіювати. У нашій країні він значною мірою сприяє переосмисленню імперського нарративу та ствердженню українського погляду на певні ключові історичні періоди, події та постаті.

Слід зазначити, що історична ідентичність особистості є складноструктурованою. Окрім уявлення про належність до нації загалом, вона може включати ідентифікацію людини з історією родини та роду, регіону та його конкретної місцевості. Отже, при аналізі мистецьких творів варто брати до уваги й цей регіональний аспект. Адже загальна історія

України в художній літературі розкривається через індивідуальне, унікальне, почуттєво забарвлене. При цьому для частини реципієнтів такий текст сприймається як присвячений місцям та подіям, які вже ідентифікуються як «свої» і тому мають особливу емоційну цінність. Для інших читачів цей твір знайомить з тими феноменами, які, можливо, до цього часу не були об'єктами емоційного зацікавлення, і таким чином розширює сферу «свого». Так із сукупності різних творів (далеко не тільки обраного нами для аналізу жанру) складається картина історичного та культурного буття України загалом.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття ідентичності є одним з провідних у сучасних гуманітарних дисциплінах. Воно розглянуте в різних аспектах: національному, расовому, гендерному, культурному тощо. До тематики нашої статті найближчими є праці таких зарубіжних вчених, як М. Гарсія-Олп, І. Росселліні, М. Т. Фромм. Серед українських авторів слід назвати таких авторів, як Є. Бистрицький, О. Білий, Л. Іванова, О. Казакевич, Н. Ковтун, М. Козловець, В. Кремень, І. Лисий, О. Лозова, А. Мартинов, Л. Нагорна, М. Обушний, М. Степико, В. Ткаченко, Г. Філіпчук, Л. Хашиєва. Проблеми історичної пам'яті висвітлено в працях Л. Зашкільняка та О. Стасевської. Тематиці історичної ідентичності присвячені твори деяких провідних сучасних українських науковців. Ж. Денисюк [3], П. Герчанівська [1] та О. Стасевська [11] аналізують сутність поняття «історична ідентичність» та «національно-культурна ідентичність» в контексті трансформацій сучасного глобалізованого світу. А. Мартинов розглядає безпосередньо українську історичну ідентичність, порівнюючи її із загальноєвропейськими варіантами [6]. Р. Демчук висвітлює роль міфологем у формуванні та підтриманні української ідентичності, починаючи від Київської Русі до сьогодення [2].

Питання жанрової визначеності історичних та ретродетективів вивчали М. Вольський, Г. Ключко, В. Мясников, М. Черняк. Для нашої теми методологічне значення мали роботи О. Колесник щодо інтерпретації історії у творах відповідного жанру [4; 5].

Метою роботи є визначити, як сучасні українські літературні твори в жанрі ретродетективу можуть впливати на

формування історичної національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. У XIX ст. виникають історичний жанр та детектив. Історичний роман за походженням пов'язаний з таким загальнокультурним напрямом, як романтизм із його цікавістю до неповторності минулого та до унікальності кожного етносу. Ця проблематика була дуже важливою для українців, а тому вона присутня із самого початку новітньої української літератури. Зокрема, це помітно у творчості І. Котляревського. Його «Енеїду» відрізняє від інших пародій на Вергілія той факт, що перед нами не просто травестія відомого твору. В українській «Енеїді» йдеться про долю запорізьких козаків після руйнування Січі, а троянський сюжет постає як міфологічний зразок. Ця паралель, окрім іншого, додає поемі смисловий рівень, який у тексті відкрито не прописаний, а саме те, що в Енея та його товаришів є своя історична місія. Звідси не сміхове, а романтичне сприйняття «Енеїди» українськими читачами [10, 51].

Другий жанр, який формується в XIX ст., – детектив. Він теж пов'язаний з романтичними умонастроями, але в дещо іншому аспекті. Незвичайним та екзотичним тут виступають не минулі часи, а таємниці сучасності. Прикметами жанру є чітка фабула, яка поєднує раціональний елемент (логічна реконструкція подій за їхніми наслідками) та емоційне напруження (жахливий злочин, гостре протистояння сил добра і зла).

У XX ст. формуються історичний детектив та ретродетектив, який поєднує кримінальну або шпигунську інтригу й увагу до реальних фактів, постатей та атмосфери певної епохи. Цей жанр є привабливим для читачів і водночас дуже придатним для просвітницьких цілей – глибшого пізнання та переосмислення минулого, формування історичної ідентичності. У різних національних літературах історичний детектив може виконувати дещо відмінні функції. Наприклад, класичний постмодерністський роман У. Еко «Ім'я рози», близький до цього жанру, досліджує такі теми, як авторитарність влади та бунт проти неї, соціальна сутність сміхової культури тощо. Для українських ретродетективів характерною проблематикою є дослідження та осмислення переламних моментів національної історії.

Власне детектив на теренах України виникає в 1920-ті, хоча ці ранні твори донедавна залишалися маловідомими. Ситуацію дещо виправив вихід друком збірки

«Постріл на сходах», яка включає в себе твори чотирьох авторів, один з яких – Ю. Шовкопляс – писав у жанрі класичного детективу [9]. Однак ця лінія розвитку в радянські часи перервалася.

У незалежній Україні ретродетектив переживає свій розквіт. При цьому він може поєднуватися з іншими жанрами (містика, фентезі, антиутопія тощо).

Увагу авторів привертають різні історичні періоди. Однак найбільша кількість творів присвячена другій половині XIX – першій половині XX ст., а отже, періоду перебування українських земель під владою спочатку Російської імперії, згодом – Радянського Союзу. Такий вибір перебуває цілком у межах західноєвропейських тенденцій. Водночас, в Україні звернення до саме цього проміжку часу пов'язано з намаганням реконструювати істинну картину українського буття в цей період, відміну від схеми, яка надавалася як єдино правильна в радянські часи і, тим більш від тієї, яку просувають сучасні російські ідеологи.

Доволі цікавим є географічний аспект історичних детективів. Є міста, які притягують увагу авторів. Це зумовлено як яскравими характеристиками самого міста, так і його специфічною роллю в історії України. До таких привабливих для письменників локацій відносяться Київ, Львів, Харків та Одеса. Деякі автори присвячують свою творчість переважно якомусь одному із цих міст, тоді як інші можуть переносити дію в різні місцевості або ж створювати різні цикли з відмінними географічними прив'язками.

Детективна інтрига нерідко перетинається з фантасткою та містикою. Наприклад, серед книг, присвячених Києву, однією з перших був роман Лади Лузіної «Меч і Хрест» (2005) із циклу «Київські відьми». Ці книги є суперечливими за низкою характеристик (російськомовність, авторська позиція щодо історії, релігійна неоднозначність тощо). Однак це чи не перший зразок нової української літератури, де дія не просто відбувається в Києві, а саме місто з його історією та культурною атмосферою виступає як дійова особа. У центрі сюжетів опиняються діячі культури, чия доля була пов'язана з Києвом (від В. Котарбінського до С. Бернар). Привернено увагу до суто українських, інколи – регіональних традицій, таких як «брикси», які розглядають у неоязичницькому та феміністичному ключі. Ще один приклад складного жанрового синтезу – «Пан

малодобрий» (2024) Володимира Арєнєва, де дія відбувається в альтернативному XVII ст. Ця повість відноситься до історичного фентезі, але має детективну фабулу. Серед творів, у яких детектив поєднується з містикою, можна назвати роман Є. Ільїна «Реліквія» (2024), сюжет якого розгортається в сучасності, але пов'язаний з історією Анни, доньки Ярослава Мудрого.

Що стосується власне жанрових ретродетективів, то, як було зазначено вище, сучасних українських авторів приваблюють передусім XIX та XX ст. Це час, коли традиційне українське суспільство доволі болісно пристосовувалося до нових державних та світових реалій. Це стосується таких соціальних змін, як фактична ліквідація козацтва та закріпачення українських селян, зросійщення еліти, розвиток товарного виробництва та промисловості, які призвели до відриву багатьох людей від малої батьківщини й традицій. Суттєві зміни відбувалися одночасно в усіх галузях – економічній, політичній, культурній. Тому часи Російської імперії в українських історичних творах, зокрема ретродетективах, не мають ідилічний вигляд, як це буває в російських текстах аналогічного жанру.

Період, який викликає найбільший інтерес сучасних письменників, – від початку до середини XX ст. Це час великих потрясінь для всього світу й України також. Розглянемо докладніше, як саме відомі сучасні українські письменники ставлять смислові акценти у своїх творах.

Самому початку XX ст. – часам до Першої світової війни – присвячені дві книжкові серії, які вийшли майже одночасно. Це серії Андрія Кокотюхи «Київська сищиця» (три книги, 2021–2023) та Лори Підгірної «Інеса Путс. Панянка-детектив з Проскурова» (дві книги, 2023). Такий збіг, імовірно, пояснюється як великою кількістю жінок серед читацької аудиторії детективів, так і тими доленосними соціальними зсувами в статусі жінок, які відбувалися саме на початку XX ст. Обидва автори порушують такі теми, як гендерна та соціальна рівність, національно-культурна ідентичність, політичні зміни. Кожна із серій є чітко прив'язаною до конкретної місцевості, що зазначено вже в назвах, де виділені, відповідно, столичний Київ та провінційний на той час Проскурів (з 1954 р. – м. Хмельницький).

Деякі книжкові цикли охоплюють проміжок часу, достатньо значний для того, щоб показати кризу та злам старої імперської системи і формування на її уламках нового

державного утворення. Цей переламний період – від далеко не безпроблемного, але мирного життя до Першої світової і далі. Інколи дія безпосередньо починається в часи війни, в інших випадках цикл охоплює ширший проміжок часу, демонструючи, як саме політичні зміни впливають на долі людей.

Вже згаданий плодovitий автор А. Кокотюха присвятив цьому періоду роман «Ва-банк у Харкові» (2024), де дія відбувається в 1916 р., та два цикли. Перший з них, «Пригоди Кліма Кошового» (сім книг, 2014–2017), охоплює період 1908–1918 років та присвячений Львову. При цьому головний герой є киянином, що, по-перше, символізує єдність України, а по-друге, дозволяє автору використати прийом відсторонення, коли ми знайомимося з містом разом з центральним персонажем. Львів не просто виступає місцем дії, а й має власну історико-інформаційну, сюжетну та естетичну цінність. Цикл «Вигнанець» (п'ять книг, 2019–2021), головним героєм якого є колишній київський слідчий Платон Чечіль, присвячений цьому самому гранично складному для України періоду 1909–1919 років. Але в цьому випадку автор ставить перед собою інше історико-інформаційне завдання, охоплюючи широку географію – Київ, Полтава, Харків, Чернігів, Катеринославщина. Відповідно, окрім історичних подій, у кожному томі розкривається місцевий колорит, особливості та проблеми.

Той самий прийом – охоплення різних міст у межах одного циклу – використовує Владислав Івченко в серії «Найкращий сищик імперії» (вісім книг, 2011–2022). Його герой, Іван Карпович Підпригора, опиняється в різних місцях (не лише в Україні) та ситуаціях, хронологічно від початку ХХ ст. і до 1917–1918 років. Про історико-політичний контекст детективних сюжетів свідчать вже назви: «Стовп самодержавства або 13 справ Івана Карповича Підпригори», «Найкращий сищик імперії на Великій війні», «Найкращий сищик та падіння імперії» та ін. Окрім історичних фактів, автор використовує перекази та легенди, а також залучає літературних персонажів, зокрема, в книзі про Одесу фігурує герой оповідань І. Бабеля Беня Крик. У серії помітна жанрова розмаїтість – від класичного детективу до текстів фантастичного, містичного та іронічно-пародійного характеру, що виділяє її з-поміж більшості інших українських ретродетективів.

До класичних детективів, де дія відбувається в Києві, відноситься цикл

О. Красовицького та Є. Кужавської про слідчого у відставці Тараса Галушка. Дія першого роману серії розгортається в 1916 році, під час Першої світової війни, а отже, автори дають читачам можливість простежити за тим, як саме відбувалися драматичні події, які могли привести до незалежності України, але виявилися втраченим шансом. Велику увагу приділено ролі Києва як значного культурного центру. Зокрема, у першому романі циклу надано інформацію про авангардні експерименти в галузі балету. У наступних книгах серії дія виходить за межі столиці та окреслює ситуацію в інших українських містах.

Часам радянсько-української війни (1917–1921) присвячені романи А. Куркова про слідчого Самсона Колечка (три книги, 2019–2025).

Історичну специфіку Галичини розкриває Б. Коломійчук у серії «Лемберг» (сім романів та оповідання, 2014–2021). Автор досягає повного занурення читача в атмосферу Львова 1902–1920 років, зокрема за рахунок топографічної точності та великої кількості побутових прикмет часу. Львів належав до Австро-Угорської імперії, що відбилося на проблематиці та атмосфері роману, які відмінні від текстів, що описують буття України в Російській імперії. Але й тут показано, що українська ідентичність є проблематичною. Так, головний герой, Адам Вістович, є єдиним українцем на значних посадах у львівській поліції. Книги Коломійчука вирізняє широкий міжнародний контекст: так само переконливо, як і Львів, у них описані Венеція, Берлін та інші європейські міста.

Своєрідним продовженням художньої історії Львова можна розглядати цикл Ю. Винничука «Нічний репортер» (чотири книги, 2019–2023). Головний герой, Марко Крилович, є не слідчим, а журналістом, а згодом також подвійним агентом спецслужб. Романи написані надзвичайно колоритною мовою, із широким використанням суто львівських зворотів та реалій. При цьому дія не замикається у Львові, а виходить за межі України, у країни Європи й навіть Африки («Алмази з Танжера»). Події відбуваються в 1938–1939 роках, а отже, у тексті відтворено стан передчуття великої війни, а також ті великі зміни, які починають відбуватися у Львові (який надовго стане радянським) та в світі загалом. Фабули романів складні, сполучають кримінальні та шпигунські лінії.

Тема, яка єднає класичний детектив зі шпигунським романом, – боротьба розвідок. У радянські часи в цьому жанрі йшлося переважно про радянську та нацистську розвідки в контексті Другої світової війни. Сучасні українські письменники відкривають інші теми. Зокрема, Л. Підгірна в циклі ORIENT (три книги, 2023–2025) пише про протистояння унерівських екзильних та радянських спецслужб у Стамбулі в 1929 році. Привертає увагу, що головною героїнею є реальна історична особа – Марія Пчелинська, діяльність якої була довго недооцінена. Саме Лора Підгірна відновила її біографію та досягнення спочатку в теоретичних розвідках, а згодом – у художній формі. Це той не частий випадок, коли літературний твір виникає внаслідок не просто вивчення історичної інформації, але й самостійного новаторського дослідження [8].

Окрім цієї серії, Лора Підгірна є авторкою циклу «Пригоди Марка Шведа» (чотири книги, 2019–2020). Ця серія позиціонується як «український історичний вестерн», а по суті теж дотична до жанру історичного детективу. Дія відбувається протягом великого проміжку часу – 1919–1938 роки, а отже, охоплює події в Україні та в Європі загалом у період від Першої до Другої світової війн.

Ірина Лобусова в «Одеських хроніках» досліджує у своїх детективах період 1916–1930 років, епоху «легендарних» банд. При цьому авторка спирається на кримінальні архіви, але підкреслює, що сюжети її творів є витвором фантазії, а не історичною реконструкцією [7]. При цьому її книги дають достатньо точне уявлення про специфіку одеської кримінальної субкультури того часу. Головним героєм циклу є слідчий Володимир Сосновський, який потрапляє в Одесу майже випадково і який (подібно до Кліма Кошового в А. Кокотюхи) виступає своєрідним «представником» читача, через сприйняття якого описується нове й доволі екзотичне місто. Ця ж авторка продовжує художню історію Одеси в наступному циклі, героїнею якого є лікарка Зінаїда Крестовська. Хронологічні межі тут – 1936–1945 роки.

Приблизно той самий період висвітлює Ірина Потаніна, чия серія про Володимира Морського (п'ять книг, 2018–2021) присвячена Харкову 1930–1950-х років. «Перша столиця» зображена як значний культурний центр, велике місце в сюжеті посідають яскраві історичні особистості, чії біографії пов'язані із цим містом. Прикметно, що головний герой, як і героїня І. Лобусової, не є професійним

слідчим, що відображає дистанціювання авторок та персонажів від радянських органів влади. Володимир Морської є журналістом та театральним критиком, що відбиває культурні акценти творів і водночас ставить питання про долю гуманітарія в часи сталінізму.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що в наш час помітно зріс інтерес публіки до жанру ретродетективу. Він поєднує раціональне – побудова сюжету та адекватне зображення минулого, антуражу, фактів, доль, конфліктів, та емоційне – живі образи, долі, яскраві події, гострі суперечності. Ретродетектив може розглядатися як один із жанрів, максимально придатних до ненав'язливого формування історичної ідентичності читача шляхом створення емоційно виразної та історично адекватної картини минулого України. Окрім власне кримінальної фабули в цьому жанрі певною мірою наявні реальні події та особи. Зображено, а інколи й глибоко проаналізовано загальну атмосферу, проблеми та суперечності певного періоду, можуть бути проведені паралелі із сучасністю. Нерідко в центрі уваги авторів опиняється історія конкретного міста чи місцевості, причому це стосується вже не тільки таких традиційно цікавих для митців центрів, як Київ та Львів. Перспективною темою є зображення політичного життя української діаспори та політичних організацій в екзилі. Велике просвітницьке та виховне значення може мати висвітлення доль яскравих історичних особистостей, зокрема недостатньо або однобічно схарактеризованих в історичних працях. З урахуванням затребуваності жанру можна очікувати розширення хронологічних, географічних та сюжетних меж ретродетективів. Оскільки жанр перебуває на піку свого розквіту, цей процес заслуговує на подальше вивчення.

Література

1. Герчанівська П. Е. Історична ідентичність у системі координат світового розвитку. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 4. С. 3–7.
2. Демчук Р. Українська ідентичність у модусі міфологем. Київ : Стародавній Світ, 2014. 236 с.
3. Денисюк Ж. З. Масова культура і національно-культурна ідентичність в добу глобалізації : монографія. Київ : НАКККиМ, 2016. 224 с.
4. Колесник О. С. Історичний детектив та історія як детектив: до питання міжжанрового синтезу. *Наукові записки НАУКМА. Історія і теорія культури*. 2023. Т. 6. С. 39–44.

5. Колесник О. С. Історичний детектив як літературна форма інтерпретації історії та культури. *Культура і сучасність* : альманах. 2022. № 1. С. 20–27.

6. Мартинов А. Українська історична ідентичність у загальноєвропейському контексті: спільні риси та особливості. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2012. № 21. С. 314–331.

7. Письменниця Ірина Лобусова – про історичну Одесу, незвичних фанатів і поради для авторів-початківців. URL: <https://blog.yakabo.ua/lobusova/> (дата звернення: 26.06.2025).

8. Підгірна Лора. Українка-розвідниця Марія Пчелінська. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/04/8/161176/> (дата звернення: 26.04.2025).

9. Постріл на сходах. Антологія детективної прози 20–30-х років XX століття. Київ : Темпора, 2016. 528 с.

10. Семків Р. Пригоди української літератури (від романтизму до постмодернізму). Київ : Темпора, 2023. 688 с.

11. Стасевська О. А. Історична ідентичність як теоретичний конструкт соціально-гуманітарного знання. *Вісник НІУВ імені Ярослава Мудрого. Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2020. № 2 (45). С. 209–229.

References

1. Herchanivska, P. E. (2022). Historical Identity in the Coordinate System of World Development. *National Academy of Culture and Arts Management Herald*, 4, 3–7 [in Ukrainian].

2. Demchuk, R. (2014). *Ukrainian Identity in the Modus of Mythology*. Kyiv [in Ukrainian].

3. Denysiuk, Zh. Z. (2016). Mass Culture and National-Cultural Identity in the Times of Globalisation. Kyiv [in Ukrainian].

4. Kolesnyk, O. S. (2023). Historical Detective and History as a Detective: To the Question of Intergenre Synthesis. *NaUKMA Research Papers. History and Theory of Culture*, 6, 39–44 [in Ukrainian].

5. Kolesnyk, O. S. (2022). Historical Mystery. Detective as a Literary Form of Artistic Interpretation of History and Culture. *Culture and Contemporaneity*, 1, 20–27 [in Ukrainian].

6. Martynov, A. (2012). Ukrainian Historical Identity in the Pan-European Context: Common and Specific Traits. *International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings*, 21, 314–331 [in Ukrainian].

7. Author Iryna Lobusova on Historical Odesa, Unusual Fans and Tips for Beginner Authors. (n.d.). Retrieved from: <https://blog.yakabo.ua/lobusova/> [in Ukrainian].

8. Pidhirna, L. (n.d.). Ukrainian Intelligence Agent Mariia Pchelinska. Retrieved from <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/04/8/161176/> [in Ukrainian].

9. Shot on the Stairs. *Anthology of Detective Fiction from the 1920s and 1930s*. (2016). Kyiv [in Ukrainian].

10. Semkiv, R. (2023). *Adventures of Ukrainian Literature (From Romanticism to Postmodernism)*. Kyiv [in Ukrainian].

11. Stasevska, O. A. (2020). Historical Identity as a Theoretical Structure of Socio-Humanitarian Knowledge. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series Philosophy, Philosophies of Law, Political Science, Sociology*, 2 (45), 209–229 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 16.05.2025
Отримано після доопрацювання 18.06.2025
Прийнято до друку 25.06.2025*